

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. לפי ששלח בכל גבולי ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד.....1
- ב. ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים.....2
- שנאת עוברי עבירה.....4
- שנאת עוברי עבירה בזמן הזה.....5

דף ט.

א. לפי ששלח בכל גבולי ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד

בימי יוחנן כהן גדול¹ שהיה כהן גדול אחר שמעון הצדיק שלחו ב"ד הגדול וברקו בכל גבול ישראל ומצאו, שהכל זהירים בתרומה גדולה ומפרישין אותה, לפי שחטה אחת פוטרת את הכרי וקל להפרישה, ועוד שהיא במיתה לזרים.

אבל תרומת מעשר², מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני היו מיעוט עמי הארץ מישראל מקילין על עצמן ולא היו מפרישין אותן, ואף על גב שרוב עמי הארץ מעשרין הם ומן התורה הולכין אחר הרוב וגם כל אדם נאמן על המעשרות, מ"מ כיון שראו ב"ד שהיו מיעוט דשכיח טובא והיו הרבה נכשלין בזה, לפיכך גזרו שלא יהא נאמן על המעשרות אלא אנשים נאמנים, אבל עמי הארץ פירותיהן ספק ואין נאמנין לומר מעושרין הן ואפי' אומר בהדיא מעושרין הן, וזהו הנקרא דמאי. אך ביחס לתרומה גדולה, אפילו לא אמר כלום אנו מניחים שהופרש.

אין מעשרין מן הדמאי על הודאי, כיון שאינו אלא מדרבנן.

בזמן הזה שומרי תורה נוהגים³ שמאמינים זה לזה לענין מעשר אף על גב שלא קבלו עליהם חברות, שדוקא בזמן חז"ל שקבעו סדר של קבלת חברות לכן כל מי שלא קבל עליו חברות תיקנו לחושבו כע"ה, משא"כ בזמננו שאין סדר כזה חוזר הדבר לדינו דמי שהוא בחזקת כשרות נאמן

¹ רמב"ם הלכות מעשר פרק ט הלכה א

² שסברו שאינו במיתה כ"ז שלא הפרישו מעשר ועוד דמיתה דידה לא כתיב בהדיא ומדרשא אתיא ולכן לא ידעי לה הע"ה וזלזלו בה וכן בשאר המעשרות זלזלו בזה

³ ועיין בחזו"א שביעית סי' י"א או"ח שכתב דגם בזמננו כל שלא קבענו חברים שפיר נוהג דין דמאי ומ"מ כתב דכל אלה שראויים להיות חברים שפיר מאמינים זה לזה ומנהג ישראל תורה. שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן סב

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

ומי שאינו בחזקת כשרות אינו נאמן אף על תרומה גדולה, וכל המושג של דמאי אינו שייך כלל בזמננו.⁴

דף ט:

ב. ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים

המורה היא השנאה שנאמר עליה ששקולה שנאת חנם כנגד שלוש עבירות החמורות וכל השנאה אחד מישראל עובר בלא תעשה שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך⁵ ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה⁶.

אפילו אם אינו שונאו⁷ עד כדי שמבקש רעתו לחפוץ בכליונו⁸ אלא רק מרגיש הרחקה בלב מחבירו, עובר⁹ על לאו זה.

⁴ גם אפשר דדוקא בזמן שרוב ע"ה היו מעשרים וחשו רבנן למיעוט שאינם מעשרים תיקנו את הענין של דמאי משא"כ בזמננו דלא שייך לומר רוב ע"ה מעשרין חזר הדבר לדינו. ואין לומר דכיון שכבר גזרו שוב אי אפשר לבטלו, דהא כמו"כ מצינן לענין תורם מטמא על טהור ומטהור על טמא דאע"ג שאסמכוהו רבנן אקראי, וכן בתרם מזיתים וענבים על זיתים וענבים שעתיד לכותשן ולדורכין דאף שמשום גזירת מי חטאת החמירו שיחזור ויתרום, אפ"ה כתב הרש"ם ז"ל דבוה"ז שרי גם לכתחלה, וה"נ בדמאי. שם

⁵ קדושים פ' י"ט פס' י"ז

⁶ רמב"ם דעות פ"ו ה"ה

⁷ וז"ל אור החיים קדושים פ' י"ט פס' י"ז "אכן יכוין להודיע שיעור השנאה אשר ה' מצוה עליה, שלא יאמר אדם שאינו קרוי שנאה, אלא שנאה גמורה לבקש רעתו ולחפוץ בכליונו, אבל הרחקה בלב אינה קרויה שנאה, לזה נתחכם הכתוב לסמוך לא תשנא עם תיבת אחיך לומר כי השערת השנאה אשר יצוה ה' עליה היא הנרגשת בערך אח, ושיעור זה כל שירחיקו מלבו קצת הנה הוא יורד ממדרגת אח, והרי הוא עובר משום לא תשנא".

⁸ שיש שני חלקים בשנאה יש שנאת הלב שמרגיש ריחוק ושנאה מחבירו ויש שנאה כפועל שעושה דברים רעים לחבירו או מונע ממנו טובה מחמת שנאה ושניהם אסורים

⁹ וכ"מ באבן עזרא שם וז"ל "לא תשנא את אחיך הפך ואהבת לרעך והנה אלה המצות כולם נטועות בלב ובהשמרם ישבו בארץ כי על שנאת חנם חרב בית שני" ומצות ואהבת ודאי עיקרה קירוב לאחיו בלב והשוואת אחיו אליו וכמ"ש הרמב"ן שם ויש גם מצוה שיעשה פעולות מחמת אהבתו לחברו וכמ"ש ברמב"ם פ"ד ה"א מאבל וא"כ להיפך בשנאה אסור לו לעשות מעשים אשר נובעים משנאה, וגם ברמב"ן שם משמע דאיסור השנאה הוא במה שהוא היפך אהבת חבירו וז"ל "והנה השנאה את רעהו עובר בלאו, והאזהב לו מקיים עשה".

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא

י"א¹⁰ שלא הזהירה תורה אלא על שנאה שבלב¹¹. אבל המכה את חברו והמחרפו אע"פ שאינו רשאי¹² אינו עובר משום לא תשנא כיון שמראה לו בפירוש שהוא שונאו¹³. וי"א¹⁴ שעובר על תשנא בין על שנאה בפועל שעושה פעולות רעות לחבירו מחמת שנאתו ובין על שנאה בלב ומכיר חבירו שהוא שונאו.

ואם אין חברו יודע שהוא שונאו אפילו שעושה דברים להזיקו כגון שמדבר עליו לה"ר¹⁵ בפני אחרים עובר לכו"ע. וכן נראה דלכו"ע¹⁶ המונע טובה מחבירו מחמת שנאתו בלבו עובר בלאו זה.

כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק כמו שנאמר ברשעים "ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה למרע ועד טוב כי שנא אבשלום את אמנון" אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני ולא תשא עליו חטא לכסות שנאתו בלבך ולא תגיד לו, כי בהוכיחך אותו יתנצל לך, או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו שנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך" ואם חזר ובקש ממנו למחול לו צריך למחול ולא יהא המחול אכזרי¹⁷.

אם שמע דופי¹⁸ על חברו חייב האדם לחקור ולפשפש אם אמת היה הדבר הזה ואם לא יחקור היטב האמת אם ישנאהו ישא עליו חטא.

חייב¹⁹ אדם להסיר מלבו השנאה על חברו²⁰ ואם אינו מסירה עובר בלאו זה, ומדת השנאה גורמת לעבור עבירות רבות כגון לשון הרע נקימה וכדומה.

¹⁰ וכ"מ בתרגום יונתן שם "לא תמללון שעיעיא בפומכון למיסני ית אחוכון בליבכון" פי' לא תדברו דברי חלקקות בפיכם ובלבכם תשנאוהו

¹¹ ובחינוך מצוה רלה כתב "ועובר עליה וקבע שנאה בלבו לאחד מכל ישראל הכשרים, עבר על לאו זה" משמע שאינו עובר אא"כ שונא את חברו בקביעות וצ"ע ואפשר דסתם אדם מתעוררת בו שנאה ברגע הראשון אם חבירו מרע לו וכיו"ב ובזה אינו עובר אא"כ מתמיד בשנאתו וקובעה בלבו ומתרחק מחבירו עובר זה

¹² משום "לא תקום ולא תטור" וכמש"כ בסה"מ וכן משום "ואהבת"

¹³ רמב"ם שם ובפתיחה לספר חפץ חיים בבמ"ה לאוין ז'

¹⁴ הרמב"ן עה"ת שם "לא תשנא את אחיך בלבבך בעבור שדרך השונאים לכסות את שנאתם בלבם כמו שאמר (משלי כו כד) בשפתיו ינכר שונא, הזכיר הכתוב בהוזה"

¹⁵ שהמחרפו, אף שגברה שנאתו עד שפלטה לחוץ עכ"פ ידע חבריו איך להשמר ממנו, אבל בשנאה שבלב אף דלא פלטה עדיין שנאתו לחוץ מכל מקום יוכל להתנוצץ מזה דבר שגרוע יותר לחבירו שלא ידע איך להשמר ממנו, ולכן אסרה התורה את זה בפרטיות. בבמ"ה שם

¹⁶ בראב"ד בתו"כ שם כתב דאיכא לאו במונע טובה ומסתברא דאפילו לרמב"ם אם אינו אומר לו שמונע טובה מחמת שנאתו הרי זה עובר משום לא תשנא שהרי הוא בלבו רק דאם אומר לו שמונע משום שנאתו אז אינו עובר משום זה אלא רק משום לא תקום

¹⁷ רמב"ם שם ה"ו וברמב"ן שם

¹⁸ בעלי התוספות עה"ת שם

¹⁹ שערי תשובה שער שלישי אות ל"ט.

²⁰ והדרך להסיר שנאה מכל איש ישראל היא ע"י שיתרגל ללמד זכות על כל אחד וממילא אין מקום לשנאותו כדמוכה בכמה מקומות בדברי הראשונים ובספרי הח"ה ז"ל

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

שנאת עוברי עבירה

לא אסרה תורה אלא שנאת הינם דהיינו ששונא שנאה אישית מחמת עצמו של האדם, אבל אם שונאו מחמת שהוא יודע בו שהוא רשע, כגון שראה שעשה עבירה וראה שעשה אותו במוזד כמה פעמים, מותר²¹ לשונא אותו ולהתרחק ממנו.

ומתחלק דין זה לכמה פרטים, שאם הוא איש בינוני כסתם איש ישראל, שדרכו להשמר מחטא ונכשל בחטא רק לפעמים, ויש לתלות שעשה דבר זה שלא במתכוון, או שלא היה יודע שדבר זה אסור, או שהיה סבור שהוא חומרא ומדה טובה בעלמא, שהכשרים נוהגין בזה, אזי אפילו ראוהו כמה פעמים שעבר על זה, בודאי יש לתלות בזה²², ואסור לשנא אותו עבור זה, דצריך לדנו לכף זכות, והוא מצות עשה דאורייתא של "בעדק תשפט עמיתך" לכמה פוסקים²³.

אבל אם נראה, שהחוטא ידע את עצם אסורו²⁴ וגם במתכוון עשה את החטא כביאת עריות ואכילת דברים אסורים וכיוצא בזה, שנתפשט ידיעת אסורן בישראל, תלוי בזה, אם הוא אדם בינוני בשארי דברים, שדרכו להשתמר על פי הרוב מהחטא, ובזה לא ראוהו שנכשל, רק פעם אחת בסתר, אסורין לשנא אותו שנאה גמורה²⁵ אלא ישנא אותו כבעל עבירה, כלומר שיתרחק ממנו.

ואם הוא איש תלמיד חכם וירא חטא, אך עתה גבר יצרו עליו, בודאי עון גדול הוא לשנאותו אפילו כבעל עבירה ואסור אפילו להרהר אחריו כי בודאי עשה תשובה, ואף אם יצרו נתחזק עליו פעם אחת, נפשו מרה לו אחר כך על זה ולבבו ירא וחרד מאד על אשמתו, וכמו שאמרו חז"ל, אם ראת תלמיד חכם, שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, שבודאי עשה תשובה²⁶.

אבל אם הוא רואה שהחוטא הוא מהאוילים הלצים השונאים למוכיחם, כדכתיב (משלי ט' ח'), "אל תוכח לץ פן ישנאך", ובודאי לא יתקבלו דבריו באזניו, ואנשים כאלו נקל להם לשנות באולתם, ואם כן יוכל להיות שיבוא עוד הפעם לידי חטא. מותר לו לשנאתו עבור זה וכל כונתו

²¹ הינוך מצוה רלה ובר"מ פ"ו מדעות אינו מבואר זה רק בפ"ג מרוצה הי"ד, ועיין במנ"ח שם שתמה מנלן דיכול לשנאותו בלב בלבד. ומפסוק זה שמביא החינוך לא משמע שיהיה מותר לשנאותו בלב, כי בקרא (תהלים קל"ט, כ"א) מבואר ובתקוממך אתקוטט, אבל לא בלב. וגם לכאורה צ"ע על הרב המחבר אשר שביק לקרא דמביא מיניה הש"ס דילן ראה דמצוה לשנאותו שנאמר יראת ה' שנאת רע וגו' מקרא דמשלי (ח', י"ג), וצ"ע קצת.

²² ואפילו מפורסמת עבירה זו לאיסור בכלל ישראל. במ"ח שם ס"ק י'

²³ חפ"ז היים הל' לה"ר כלל ד סעי' ג

²⁴ או שהתרה בו קודם לכן ואפילו אינה מפורסמת. שם ס"ק ד'

²⁵ והשונא אותו שנאה גמורה אשום אשם על זה כי אולי החוטא ההוא שב מדרכו הרעה ויגוניו ברעיוניו על זה החטא והוא נשוא עון לפני ה', כי עיקר התשובה לפי מרירות הלב, רק צריך להוכיח אותו בינו לבין עצמו, על אשר המרה את אלהיו בחטאו, ושיראה לגדר את עצמו מכאן ואילך מהסיבות שהביאוהו לזה, כדי שלא יבוא עוד לידי חטא, ויזהר המוכיחו לדבר לו בלשון רכה כדי שלא יכלימנו, כדכתיב "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא.

²⁶ שם סעי' ד

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

תהיה לשם שמים ובקנאת ה', לא בשנאתו לו על דבר אחר. ומותר²⁷ אף לגלות הדבר בהצנע לרבו ולאיש סודו, אם ידע כי יאמין דבריו כדברי שני עדים, ומותר לרבו לשנוא אותו עבור זה ולהתרחק מחברתו, עד אשר יודע לו ששב מדרכו הרעה, אבל אסור לרבו לספר דבר זה לאחרים, דלא עדיף מאם ראה בעצמו²⁸.

ובכל זה אע"ג דמותר לשנאתו, כיון שלא יצא מכלל עמיתך חייב עכ"פ לנהוג בו כל מצות אהבה וחסד ככל איש ישראל, שלא הותר לשנאתו אלא מחמת יראת שמים אבל לא מחמת קינטור ולהכי אין למנוע ממנו טובה או להכלימו או להכותו וכיו"ב אלא צריך להרחיק לבנו ממנו אבל לא מחמת קינטור²⁹.

אך במי שבחנת את דרכו, כי אין פחד אלהים לנגד עיניו ותמיד יתיצב על דרך לא טוב, כמו הפורק מעליו על מלכות שמים או שאינו נזהר מעבירה אחת, אשר כל שער עמו יודעים שהיא עבירה, ובשרירות לבו הוא הולך, ואין פחד אלהים לנגד עיניו, לכן מותר לשנאתו להכלימו ולספר בגנותו בין בפניו ובין שלא בפניו. ואם הוא יעשה מעשה או ידבר דבר, ויש לשפטו לצד הזכות ולצד החוב, צריך לשפטו לצד החוב, אחרי שנתחזק לרשע גמור בשאר עניניו, וכן אמרו רבותינו "לא תונו איש את עמיתו", עם שאתך בתורה ובמצות, אל תונוהו בדברים.

ואשר לא שת לבו לדבר ה', מותר להכלימו במעלליו ולהודיע תועבותיו ולשפוך בוז עליו, ועוד אמרו, מפרסמין את החנפים מפני חלול ה', וכל שכן אם הוכיח אותו בזה ולא חזר, שמותר לשנאתו ולפרסמו ולגלות על חטאיו בשער בת רבים ולשפוך בוז עליו, עד שיחזור למוטב.

שנאת עוברי עבירה בזמן הזה

בזמן הזה שרבו הפוקרים בדת ובעוונותינו הרבים ירדנו פלאים ורוב המכונים ישראל אינם שומרי תורה ומצוות רח"ל, רובם נידחים מרוח היהדות מילדותם ואפילו באותם שגדלו ברוח היהדות מ"מ כמעט שאין שייך בזמנה"ז מצות תוכחה כדין, שכמעט כולם נדחו ע"י הרחוב הקלוקל ולא הוכיחום בדרך המתקבל דהיינו לדבר בלשון רכה ולהבין עומק צרת נפשם, ולכן אין דין רשע לקולא ואין לשנאתם כלל אלא רק לשנוא מעשיהם ולהרחיק אנשים כדי לא ילמדו ממעשיהם, ואותם עצמם אדרבא צריך לאוהבם אהבה גמורה לקרבם ככל האפשר בדרכי נעם וחסד לדת האמת ולעבודת הבורא יתברך³⁰.

²⁷ אפילו אם אין משפטו לשנות באוולתו. במ"ה שם ס"ק כ"ז

²⁸ שם סעי' ה

²⁹ הליכות עולם לר' אברהם יוסף אהרמן עמ' קעט

³⁰ חזו"א יו"ד סוף סי' ב, הליכות עולם הנ"ל עמ' מד